

Undersökning

Fosforhushållning på gården

2018-03-28

Titel: Fosforhushållning på gården
Skapat av: Nordiska Undersökningsgruppen AB
Dokumentdatum 2018-03-28

Ansvarig projektledare: Anders Lindhe

Nordiska Undersökningsgruppen AB
Elmiavägen 11, 554 54 Jönköping
+46 36 346230
www.nugruppen.se

Sammanfattning

Om undersökningen

Bakgrund och syfte

Greppa Näringen erbjuder kostnadsfri rådgivning som både lantbrukare och miljön tjänar på. Målen är minskade utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel. Projektet arbetar med lösningar som ligger i framkant inom miljö- och klimatområdet och är en drivkraft för lönsam tillväxt i den svenska lantbruksnäringen.

Greppa Näringen har pågått under lång tid och fått stort genomslag i lantbruket. Sedan Greppa Näringen startade har EU:s vattendirektiv trätt i kraft. Där har fokus ökat på att genomföra åtgärder för att minska fosforläckaget från jordbruksmark till vatten. På gårdar som fått rådgivning i Greppa Näringen syns tydliga framsteg genom minskade fosforöverskott i många gårdars växtnärbalans.

Syften med undersökningen är att:

- fånga upp vilka fosforåtgärder som görs i praktiken
- ge Greppa Näringen kunskap om hur väl lantbrukarna känner till de ekonomiska stöd som finns att söka i landsbygdsprogrammet och LOVA
- förbättra rådgivningen om fosfor inom Greppa Näringen

Metod, urval och antal svar

Webbenkäten skickades ut via e-post. Mottagarna var lantbrukare med mer än 20 hektar åkermark enligt Jordbruksverkets SAM-register. Greppa Näringen ansvarade för att dessa adresser ställdes till Nordiska Undersökningsgruppens förfogande.

Insamlingen pågick under perioden 2018-02-19-2018-03-05. Totalt skickades en inbjudan till undersökningen ut med två påminnelser till de som inte svarat. Målet var att samla in 2000 svar vilket nåddes, se nedan.

Antal adresser:	13861 st
Antal felaktiga adresser:	3 st (studsade vid utskick/nådde aldrig mottagaren)
Ny adressbas:	13858 st
Antal svar:	3887 st (28% svarsfrekvens)

Reliabilitet

I den del av SAM-registret som användes till undersökningen fanns två bakgrundsvariabler, sk registerdata. Dels en uppgift om i vilket län den registrerade hade sin verksamhet samt dels en uppgift om antal hektar. Vi jämför hur länen och antalet hektar fördelade sig före insamling jämfört med efter insamling kan vi konstatera att dessa är i det närmaste identiska. Av denna anledning bedömer vi att resultatet har hög reliabilitet.

Sammanfattning av resultatet

Bakgrundsinformation

- Majoriteten av Lantbrukarna är män (90%), vanligtvis i åldern 56-65 år och de största länen är Västra Götaland (17%) och Skåne (15%).
- De vanligaste produktionsinriktningarna är växtodling (67%), skogsbruk (43%) samt nötköttsproduktion (35%).
- 30% driver gården ekologiskt (24% helt ekologiskt och 6% delvis)
- Nästan 4 av 10 (38%) är medlemmar i Greppa Näringen (GN)

B Gårdens växtnäringsbalans

- 68% har gjort en växtnäringsbalans någon gång och 34% har gjort en de senaste två åren.
- Den senaste växtnäringsbalansen visade främst på ett underskott av fosfor (24%) alternativt jämnvikt mellan till-/bortförsel av fosfor (21%). För 9% av lantbrukarna visade växtnäringsbalansen på ett underskott.
- 29% av samtliga lantbrukare använde sig av GNs rådgivare då den senaste växtnäringsbalansen genomfördes, 9% gjorde den med hjälp av Lantmännen och 8% gjorde den själv på GNs hemsida. Relativt många (22%) har genomfört den på "Annat sätt" där de vanligast förekommande textsvaren är Hushållningssällskapet/HIR och LRF.
- Nästan var tionde lantbrukare (9%) har använt stallgödselkalkylen på GNs webbplats för att beräkna det ekonomiska värdet på stallgödsel
- I de fall man gjort fler än en växtnäringsbalans så visade de senaste oftast att fosforbalansen är oförändrad. I de fall man sett någon förändring så handlar det främst om att obalanserna minskat, 12% jämfört med 4% där obalanserna ökat.
- Ungefär 4 av 10 lantbrukare har effektiviserat sin fosforanvändning i växtodling de senaste fem åren, främst pga att man köper in mindre fosfor med mineralgödsel.

C Fosforrådgivning

- 22% av samtliga lantbrukare har fått någon form av fosforrådgivning via GN. 9% hävdar att detta skedde via fosforstrategimodulen och resterande 13% har fått rådgivning via GN men är osäkra på vilken modul det var.
- De vanligaste råden man fick var att markkartera (9% av samtliga) och att gödsla enligt markkartan (7%)

D Markkartering och fosforgödsling

- Drygt hälften (53%) av lantbrukarna i undersökningen har en markkarta som är max 10 år gammal.
- Knappt hälften (48%) känner till/har besvarat frågan om hur stor andel av åkerarealen som har fosforklass IVB eller V, 32% hävdar att max 25% av åkerarealen har denna klassning.
- Ungefär var 3:e lantbrukare har minskat fosforgödslingen på fält i P-AL-klass IVB och V. Anledningen till de resterande 2/3-delarna inte gjort detta är främst för att man alltid gödslat lite eller inget alls.
- 16% odlar potatis (7%), sockerbetor (7%) eller majs (4%).

E Jorderosion och gräsbevuxna skyddszoner

- Knappt var 3:e (31%) har sett att det under vissa tider på året rinner vatten på markytan eller uppstår fläckvis jorderosion på något av sina fält – vanligtvis på något enstaka ställe (29% av samtliga).
- Ungefär hälften (52%) har anlagt gräsbevuxna skyddszoner längs diken, sjöar eller vattendrag
- 9% har anlagt en eller flera anpassade skyddszoner. Främsta anledning till att man inte gjort detta är fr att man bedömer att det inte behövs (31% av samtliga) eller för att man inte kände till att man kan få miljöersättning för dessa zoner (22%).
- Nästan 8 av 10 (77%) hävdar att man aldrig höstharvar plöjda fält som ska sås till kommande vår. 21% hävdar att detta sker ibland och endast 2% att man alltid gör detta.

F Fosfordammar och våtmarker

- 8% av de som medverkat i undersökningen har en eller flera fosfordammar på sin gård. 20% skulle kunna tänka sig att anlägga (om man får hjälp av en rådgivare med projekteringen och ansökan 17% och 3% oavsett om man får hjälp. 80% kan inte tänka sig att anlägga fosfordamm främst pga att man inte anser att det passar på gården (47%) och för att man inte vill dra på sig kostnader för projektering och ansökan som man inte vet om man får ersättning för till slut.
- 10% har anlagt någon våtmark på gården.

G Strukturkalkning

- 21% har strukturkalkat någon del av sin åkermark sedan 2010. Majoriteten (16%) gjorde detta utan att få någon ersättning från något av stödprogrammen, 5% erhöll ersättning från LOVA-stödet.
- Majoriteten (62%) känner inte till att det finns stöd att söka för strukturkalkning. Mest känt bland stöden är LOVA-stödet som 33% känner till (19% känner till investeringsstödet man kan söka via landsbygdsprogrammet).
- Hälften av lantbrukarna har planer på att strukturkalka men för 26% kommer detta ske endast om man får stöd. Den andra hälften som inte har dessa planer hävdar att detta beror på att strukturkalkning inte passar jordarna/inte behövs och/eller för att man arrenderar marken och/eller inte får pga EKO/KRAV-odling.

H Täckdikning och kalkfilterdiken

- 61% av lantbrukarna har problem med stående vatten och dålig dränering på sina fält (53% på enstaka ställen och 8% på flera ställen).
- 38% har om- eller nytäckdikad del av åkermarken de senaste tio åren.
- I de fall man har lerjord och om- eller nytäckdikad samt anlagt kalkfilterdiken så har endast 2% gjort så genom att blanda i strukturskalk i återfyllnadsmaterialet.
- 24% har planer på att om- eller nytäckdika de närmaste fem åren, 43% har det inte och 33% vet inte. 3% av samtliga har för avsikt att inom de närmaste fem åren om- eller nytäckdika fält med lerjord genom att blanda i strukturskalk i återfyllnadsmaterialet.
- 2 av 10 känner till att man (i många län) kan få stöd via landsbygdsprogrammet (för om-/nytäckdikning, 16%) och/eller miljöinvesteringstödet för kalkfilterdiken på lerjord 11%.

I Fosfor i utfodring

- Baserat på de 4% (173 st) som har slaktgrisar, eller suggor/smågrisar så har 73% ökat fosforutnyttjandet i grisarnas foder. Främst handlar det om blötutfodring (59%), fasutfodring eller foder med tillsats av fytas (39 respektive 36%).
- Jämfört med grisbönderna så är det inte lika vanligt att lantbrukare med slaktkycklingar eller värphöns har gjort något som ökar fosforutnyttjandet i deras foder. 41% bland de med fjäderfä jämfört med 73% bland grisbönderna.
- 67% av mjölkbönderna har ökat fosforutnyttjandet i kornas foder, främst genom att anpassa valet av mineralfoder men även genom att anpassa foderstatens sammansättning i övrigt eller genom att låta en rådgivare räkna på fosforinnehållet i befintligt foder.